

Aýgyt / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy

написано kitapcy | 23 января, 2025

Aýgyt / hekaýa AÝGYT

Jereniň gözüne çiș kakylana döndi. Ol näme etjegini bilmän, iki ýana urunýardы. Ýok, ol näme etjegini bilýärdi. Emma aýgyt edip bilenokdy. Ol ýekeje ädim ätmelidi. Ony hökman etjeginem bilýärdi. Emma şol ädimi ätmek kyndy.

Ol tırsegine galdy-da, açık tüýükden asmana garady. Doly aý dury asmany gulaçlap, parahat yüzüp barýardы. Birdenem Jereniň göwnüne, Aý sakga duraga-da, onuň yüzüne ciňerilýän ýaly boldy. «Ýadyňdamy?» diýip soráyan ýaly boldy.

Heý, ol günlerem Jereniň ýadından çykarmy? Ol günler Jereniň dünýä täzededen inen günleridi. Ata-enesi ony göwün söyen ýigidine beripdi. Ol özuniň mähriban Durdynyna hemişelik gowşupdy. Onuň durmuşa çykan günleri hem aýdyň gijeli günlerdi. Edil şu wagtky ýaly, şonda-da olaryň düşeginiň üstüne Aýyň şöhlesi düşýärdi. Gyz uýaljaňlygy zerarly söygülisiniň yüzüne ine-gana seredip bilmedik Jeren onuň mährinden ganmak üçin uklap ýatan adamsynyň yüzüne sagatlap serederdi. Emaý bilen onuň yüzünden-gözünden sypardy, öperdi. Özem ony oýandyrmajak bolup, şeýle bir emaý bilen hereket ederdi. Hut öz-özünden ogurlyk edýän ýalydy. Onuň bu bolşuny bir özi bilýärdi. Onuň bu bolşuny bir asmandaky Aý görýärdi. Şonda Durdynyň keşbi Aýyň şuglasyna dury çeşmäniň düýbünde ýaly görünýärdi. Duýlar-duýulmaz ýeňiljek tolkunlar ol mähriban keşbe özüne çekiji bir öwüşgin berýärdi. Onu şol mähriban keşbe bent edip goýýardy.

Ol häzirem gapdalynda arkan düşüp ýatan adamsynyň yüzüne seretdi. Emma ol häzir öñki Durda meñzemedi. Aýyň sowuk şöhlesine onuň ýüzi mumdan ýasalan dek mährewsiz göründi. Hemisekei şeýle mähriban keşp oña jesedi ýatlatdy. Onuň endamy tikenekläp gitdi. Onsoň ol howatyr bilen öýüň duluna, Durdynyň bäsatarynyň ýüke söýelgi duran ýerine tarap garady. Alasarmyk garaňkyda hiç zady oňly saýgaryl bilmedi. Diňe bäsataryň

haýsydyr bir demir bölegi ýylanyň gözü ýaly eýmenji lowurdaýardy. Ol derrew beýlesine öwrüldi-de, ýüzüne Aýyň şöhlesi düşüp duran oguljygyny üýtgeşik bir howsala bilen bagryna basdy.

Jeren Durda durmuşa çykanda ähli dokuzym düzeldi diýip hasap edipdi. Dünýäde başga gaýgy-alada bardyr öýdenokdy. Dogry, olar biri-biriniň gadryny bilip, gül ýaly ýasaşybam ýördüler. Birek-birekden göwnübölekçiliklerem ýokdy. Ilkinji perzentleriniň dünýä inmego olary hasam ysnyşdyran ýaly edipdi. Emma bar zat birden düýpgöter özgerdi duruberdi. Olaryň arasynda dag düşdi.

Kolhoz gurluşygynyň gyzgalaňly günleridi. Aldawa düşen Durdy hem baýlaryň tarapynda bolup çykdy. Galtamanlar onuň eline ýarag berdiler. Aldap-ogşap her hili erbet işlere iterdiler. Olaryň mekir-aly Durdynyň aňyny alsa, petde-petde puly ynsabyny aldy.

Ýöne Durdynyň düşen ýoly Jereni begendirmedi. Ol ilki Durdynyň beýle etmegine onuň öz janyndan gorkup garşy boldy. Soňra bolsa ol Durdynyň bütinleý ters ýola düşendigine göz ýetirip başlady. Galtamanlar bir gün kolhozyň tohumlyk dänesini talaýardylar, bir gün mekdebiň jaýyny otlaýardylar. Ýene bir gün ondsnam beter elhençlik edýärdiler. Jereniň göwnüne bu zatlaryň barynyň sebäpkäri diňe Durdy ýalydy. Ol näme üçin beýle edýär? Ýa öz gara zähmeti bilen eklenip bilenokmy? Ýa-da onuň öldürýän, talaýan adamlarynda ary köýdumi? Ýok, ol özi ýaly garyp-gasarlaryň garşysyna gidýär. Baýlaryň gepi bilen gabahatlyk edýär. Onuň ýylan ýaly bolup, gizlinlik bilen iş görýänini bolsa Jereden başga bilyän adam ýok.

Ilki Jeren bu barada hiç kimiň ýanynda dil ýarman, Durdyny özi yrmaga synandy. «Gaty erbet iş edýärsiň. Ynsabyň pula satma! Öz gara günü bilen gydyrdanyp ýören adamlaram ajyndan ölenok. Iliň mydar eden ýerine bizem öläýesimiz ýok» diýdi. Emma Durdy onuň gürrüñine gulagam gabartmady. «Aýal diýeniň lal bolar oturar» diýip, öz göwnüne gelenini etdi. Bir gezek bolsa ol talanyp alınan iki-üç sany çaga köýnejigini getirdi. Ol köýnejikleriň bazardan alynmandygyna göz ýetiren Jeren:
– Men beýle zady çagajygymyň tenine degrip bilmen – diýip,

çürt-kesik aýtdy. – Eýesine buýurmadyk zat, meniňem çagama buýurmaz.

– Gatam buýrar – diýip, Durdy gözlerini alardyp seretdi.

– Buýursa-da geýdirjek däl. Biri tanaýsa näme diýjek?

Jeren gaharyna köýnekleri oda oklapdy. Şonuň üçinem ol ärinden mazaly taýak iýipdi. Emma Jeren munuň üçin müzzermedi. Agşamara onuň bir ýere hyýallanýandygyny gören Jeren onuň öñüne keserdi:

– Aýagyňam ätmersiň!

Durdy ony bir gapdala pyzyp goýberdi-de, ugramak bilen boldy. Jeren hasyrdap turdy-da, ýene onuň öñünde kükregini gerdi.

– Şu gezek gitseň, öz elim bilen işiňi gaýtararyn!

Bu söze Durdynyň gany depesine urdy. Dişini gyjap soňky sözünü aýtdy:

– Gidip, hökümede aýtjakmy? Milt edäýmegin. Elim bilen öldirin. Özem aýryl ýolumdan.

Durdy oña tüpeň gezedi. Häzir onuň ýüzünde adam ruhy ýokdy. Özüni lampa aşak goýberdi. Durdy sesini çykarmış gitdi. Jeren onuň bilen arasyň hemişelik ýolnandygyny bildi. Indi Durdynyň özi üçin ýat adamdygyny bildi. Onuň öñünde kesermekçi bolsa, it atança-da görmezekdigine göz ýetirdi. «Sen meni atman öldürdiň, Durdy. Indi ikimiz biri-birimiz üçin ýat adam – diýip, aýgytlı karara geldi. – Men indi etjegimi bilyärin. Men aýal bolanym üçin gorkup gezmeli däldirin...»

Bu günüki bolan waka Jereniň ikirjiňlenmesiniň iň soňky gylynam ýolup taşlady. Düýn oba şurasynyň başlygyny pyçaklap öldürüp diler. Dokuz çaga ýetim galypdy. Ganhorlaryň kimdigi bilinmändi. Anyk bir zat bilmese-de, Jeren äriniň bu işiň gyrasynda bardygyny güman edýärdi. Bu gün ol ýalňyşmandygyna açyk göz ýetirdi. Äriniň çykaryp çuwala dykyp goýan köýnegindäki gan oña sähelçe-de şübhelenere ýer goýmandy.

Jeren çagasyny bagryna hasam berk gysdy. Äri turup, onuň ýeňsesinden pyçak gezäp gelýän ýaly bolup duýuldy. «Men näme üçin gandar bilen bir düşekde ýatyry? Men indi gandar bilen ömür sürmelimi? Diňe aýaldygym, gorkýandygym üçin şeýtmelimi? Yok!» diýip, ol aýgytlı netijä geldi. Laňña ýerinden galdy. «Men gandar bilen ýaşaşmaryn».

Ol uklap ýatan çagajygyny gujagyna aldy. Pişik basyşyny edip, gapynyň agzyna bardy. Şol wagtam bir ses onuň gulagyna «sen ony öz eliň bilen ölüme berýäň, ol diri ele düşmez» diýip pyşyrdady. Ikinji bir ses bolsa «seniň bu ýerde çigit ýaly günäň ýok, sen gandar bilen ýaşaşmazlyga haklysyń» diýip jogap berdi. Ol gyssandy. Daşary çykdy. Yüzünü ýalap gelýän sowuk şemaly-da, süñňuniň gamyş ýaly galpyldaýanyny-da duýmady. Alasarmyk garaňkynyň içinde iňñe ýaly bolup ýitip gitdi.

Öýüň daşyny gabadylar. Jereniň pikir edişi ýaly boldy. Durdy diri ele düşmek islemedi. «Ýaragyň taşla-da, daşaryk çyk!» diýlen buýruga ok bilen jogap berdi. Maý tapyp, öýden çykyp gaçmakçy bolanda bolsa jaýdar degen ok ony ciň arkan gaýtardy. Jeren onuň jesediniň açık gözlerine dogry seredil bilmeli. Onuň hälki başataryň demriniň lowurdysy ýaly sowuklyk bilen ýalpyldap duran gözlerine nazary kaklyşandan beýlesine döndi. Bütin göwresi bilen gagşaýanunu duýdy. Çagasyny pugta bagryna basyp, çalaja pyşyrdady:

– Seni öz elim bilen ýetim goýdum, balam. Yöne men seniň öňünde günükär däldirin. Seniň ataň gandardy. Ol dokuz çaganu ýetim goýdy. «Nähak gan ýerde ýatmaly dälmiş, balam. Biz indi pæk ýasarys».

Sentýabr, 1974.

Nargylyç HOJAGELDIÝEW. Hekaýalar